

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ 1^{ης} ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ 23^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ,
30^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΚΑΙ 4^{ης} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2019

-----0-----

Μ Ε Λ Η : Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Πρόεδρος, Ιωάννης Σαρμάς, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Αγγελική Μαυρουδή, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και Μαρία Αθανασοπούλου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Δημήτριος Πέππας, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Στυλιανός Λεντιδάκης, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφianού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκώρου, Αντιγόνη Στίνη και Βασιλική Πέππα, Σύμβουλοι.

Οι Αντιπρόεδροι Άννα Λιγωμένου και Γεωργία Μαραγκού και οι Σύμβουλοι Βασιλική Ανδρεοπούλου, Ελένη Λυκεσά, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα και Θεολογία Γναρδέλλη απουσίασαν δικαιολογημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ : Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Ελένη Αυγουστόγλου, Επίτροπος, Προϊσταμένη της Γραμματείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Με την αρχή της συνεδρίασης εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου από την Πρόεδρο αυτού, κατ' άρθρο 1 παρ. 1κη του ν. 4129/2013, το 90783 οικ./Φ.314/10.12.2018 έγγραφο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με το οποίο ζητείται η διατύπωση γνώμης, με τη μορφή εγγραφών παρατηρήσεων, επί του υποβληθέντος σχεδίου νόμου, πρωτοβουλίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με τίτλο «Η Δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου».

Με έγγραφο της Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου ορίστηκαν εισηγητές οι Σύμβουλοι Ασημίνα Σακελλαρίου, Κωνσταντίνος Κρέπης, Ειρήνη Κατσικέρη και Γεωργία Παπαναγοπούλου.

Ο Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Αντώνιος Νικητάκης διατύπωσε επ' αυτού την ακόλουθη έγγραφη γνώμη :

«Εισάγουμε ενώπιον της Ολομέλειας του Σώματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ.1 περ.γ' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013 (Α' Γ2) το σχέδιο νόμου με τίτλο « Η Δικονομία του Ελεγκτικού Συνεδρίου » προκειμένου να προκληθεί η προβλεπόμενη γνωμοδότησή της.

Το εν λόγω νομοσχέδιο διαρθρώνεται σε πενήντα έξι (56) επιμέρους κεφάλαια και περιλαμβάνει τριακόσια σαράντα τέσσερα άρθρα (344). Εξ αυτών οι παρατηρήσεις μας αναφέρονται στα άρθρα 58, 119, 120, 123, 158, 159, 160, 164, 170, 183, 187, 195, 202, 205, 209, 212, και 228.

Ειδικότερα: επί του άρθρου 58 αναφορικά με την εξαίρεση του ενδίκου βοηθήματος της ανακοπής από την υποχρέωση κατάθεσης του αποδεικτικού κοινοποίησης του δικογράφου εντός ορισμένης προθεσμίας, έχουμε τη γνώμη ότι δεν υφίσταται λόγος που να δικαιολογεί αυτήν τη διαφορετική αντιμετώπιση σε σχέση με τα λοιπά ένδικα βοηθήματα που ασκούνται ενώπιον του ΕΣ (έφεση, αγωγή κ.λπ.). Υπό το προϋσχύσαν καθεστώς είχε διατυπωθεί αυτή η άποψη στη νομολογία (η μη απαίτηση κατάθεσης αποδεικτικού κοινοποίησης), επειδή για την ανακοπή εφαρμοζόταν αναλογικά το σύστημα των οικείων διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, οι οποίες δεν προβλέπουν αντίστοιχη υποχρέωση. Με την παρούσα ωστόσο νομοθετική πρωτοβουλία, σκοπούσα στην ενοποίηση και επικαιροποίηση των διατάξεων της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, επιβάλλεται η θέσπιση κοινών προϋποθέσεων για την παραδεκτή άσκηση και συζήτηση του συνόλου των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων που ασκούνται ενώπιον του ΕΣ, στο μέτρο που δεν δικαιολογούνται εξαιρέσεις από τη φύση του ενδίκου βοηθήματος. Συγκεκριμένα, όπως συνάγεται από την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 58 παρ. 9 του ν. 3160/2003, με την οποία αντικαταστάθηκε το άρθρο 51 του π.δ/τος 774/1980, κωδικοποιηθέν στο άρθρο 72 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 Κώδικα Νόμων για το ΕΣ, η ως άνω διαδικαστική προϋπόθεση της κοινοποίησης του δικογράφου στον αντίδικο και της κατάθεσης στο ΕΣ του οικείου αποδεικτικού αποσκοπεί η μεν πρώτη στην πλήρη διασφάλιση του δικαιώματος υπεράσπισης του αντιδίκου, η δε δεύτερη στη ρύθμιση της εσωτερικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου, προκειμένου να εκτιμηθεί ο χρόνος και ο αριθμός των υποθέσεων που θα εισαχθούν για εκδίκαση. Αμφότεροι οι σκοποί αυτοί συνάδουν με το ένδικο

βοήθημα της ανακοπής και, ως εκ τούτου, έχουμε τη γνώμη ότι η ως άνω εξαίρεση πρέπει να απαλειφθεί.

Επί του άρθρου 119 προσδιορίζεται το ελάχιστο αναγκαίο περιεχόμενο του εισαγωγικού δικογράφου της αίτησης καταλογισμού, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί σταδιακά από τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η απαίτηση να αναφέρεται η ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη και ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της πράξης αυτής με το ζημιογόνο αποτέλεσμα δεν προσιδιάζει στις αιτήσεις καταλογισμού κατόπιν ελέγχου περιουσιακής κατάστασης υπαλλήλου ή λειτουργού του Δημοσίου, καθόσον στις περιπτώσεις αυτές, κατά τα ως άνω, τεκμαίρεται μαχητώς από το νομοθέτη ότι το αδικαιολόγητο περιουσιακό όφελος προέρχεται από τη διάπραξη αθέμιτων εις βάρος και επί ζημία του Δημοσίου συναλλαγών, η δε επιβολή του καταλογισμού αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας αυτής.

Επί του άρθρου 120 επισημαίνεται ότι στα προβλεπόμενα στην παρ. 1 της διάταξης όργανα που υποβάλλουν στο Γενικό Επίτροπο ειδικό αίτημα για την άσκηση της καταλογιστικής του αρμοδιότητας δεν περιλαμβάνονται τα, κατά τις ειδικές περί πόθεν έσχες διατάξεις, όργανα που ελέγχουν τις υποβαλλόμενες από τους υπόχρεους υπαλλήλους και λειτουργούς ετήσιες δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης, ούτε επίσης και τα ελεγκτικά όργανα της δημόσιας διοίκησης που ασκούν ελέγχους περιουσιακής κατάστασης εν γένει των υπαλλήλων του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ., όπως το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο να αναδιατυπωθεί η διάταξη του άρθρου 120 παρ. 1 προκειμένου να συμπεριληφθούν και τα πρόσωπα αυτά σε εκείνα που δύνανται

να υποβάλλουν στο Γενικό Επίτροπο υποθέσεις με καταλογιστικό ενδιαφέρον. Περαιτέρω προτείνουμε την αναδιατύπωση της παρ.2 του ως άνω άρθρου ως εξής: Αν το όργανο που αιτείται την άσκηση αίτησης καταλογισμού κατά την ανωτέρω παράγραφο δεν αποστέλλει μαζί με το αίτημά του τα στοιχεία που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο ο διοικητικός φάκελος επιστρέφεται ».

Επί του άρθρου 123 επισημαίνεται ότι κατ' αντιστοιχία προς τα γενικώς ισχύοντα για την έφεση, προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης δεύτερης αίτησης καταλογισμού αν η πρώτη απορριφθεί για τυπικούς λόγους, αλλά συγχρόνως ορίζεται και ότι η άσκησή της αναδράμει στο χρόνο άσκησης της αρχικής.

Ως προς την απαγόρευση άσκησης δεύτερης αίτησης καταλογισμού πρέπει να σημειωθεί ότι η απαγόρευση αυτή προϋποθέτει τον καταλογισμό της ίδιας, κατ' είδος, έκτασης και πραγματική και νομική βάση ζημίας, δηλαδή το ίδιο αντικείμενο δίκης.

Στο άρθρο 158 προτείνεται η τροποποίηση της διατύπωσης της παρ. 1 ως εξής: «Ο πρόεδρος του δικαστικού σχηματισμού, που εξέδωσε την απόφαση επί της υπόθεσης για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, ορίζει, με πράξη του, Σύμβουλο ή πάρεδρο, για την εκδίκαση της αίτησης.».

Στο άρθρο 159 παρ.3 προτείνεται η διόρθωση της διατύπωσης ως εξής: «Το Δημόσιο λαμβάνει θέση επί της δικονομικής συμπεριφοράς των διαδίκων και των αρμόδιων κρατικών αρχών κατά την εξέλιξη της δίκης, καθώς και επί της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, και επικαλείται οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κρίνει αναγκαίο για τη διάγνωσή της.»

Στο άρθρο 160 ως προς την παρ. 2, προτείνεται η αντικατάσταση της φράσης «την περίοδο υπέρβασης του εύλογου χρόνου για την εκδίκαση της υπόθεσης» με τη φράση «το χρόνο υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης». Επιπλέον, ως προς την παρ. 3, προτείνεται το ανώτατο όριο των επιβαλλόμενων εις βάρος του Δημοσίου εξόδων του αιτούντος για τη σύνταξη της αίτησης και την παράσταση δικηγόρου να προσδιορισθεί σε συνάρτηση με τα έξοδα άσκησης παρέμβασης ενώπιον των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Στο άρθρο 164 προτείνουμε να απαλειφθεί η φράση «και αποφαίνεται οριστικά» και η διατύπωση να διαμορφωθεί ως εξής: «Στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο αυτό, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου συγκροτείται σε δικαστικό σχηματισμό και συνέρχεται σε πλήρη σύνθεση». Τούτο, διότι έχουμε τη γνώμη ότι η ως άνω φράση δύναται να δημιουργήσει σύγχυση ως προς τον αμετάκλητο χαρακτήρα των εν λόγω αποφάσεων, καθώς και ως προς τη δυνατότητα έκδοσης προδικαστικών αποφάσεων, σε περίπτωση π.χ. που για την ασφαλή διάγνωση της υπόθεσης απαιτείται η συμπλήρωση των στοιχείων του φακέλου.

Στο άρθρο 170 δοθέντος ότι κατά τη διατύπωση του επελέγη η συνθετική διατύπωση των λόγων αναίρεσης, στους οποίους συμπεριλαμβάνεται ο λόγος της παράβασης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, που συνιστά έννοια γένους στην οποία εμπεριέχεται κάθε δικονομική πλημμέλεια της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, προτείνουμε να απαλειφθεί η ρητή μνεία στους λόγους της υπέρβασης δικαιοδοσίας, της παράβασης δεδουλευμένου, της έλλειψης νόμιμης βάσης και του αναιτιολογήτου, καθώς και της παραμόρφωσης του περιεχομένου αποδεικτικού εγγράφου, καθόσον αυτοί δεν αποτελούν αυτοτελείς

λόγους αναίρεσης, αλλά επιμέρους μορφές εκδήλωσης του ως άνω λόγου αναίρεσης, στον οποίο και εντάσσονται εννοιολογικώς. Ως εκ τούτου, προτείνουμε το εν λόγω άρθρο να διατυπωθεί ως εξής: «Αναίρεση επιτρέπεται για: (α) μη νόμιμη συγκρότηση ή κακή σύνθεση του Τμήματος που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, (β) παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και (γ) εσφαλμένη ερμηνεία ή πλημμελή εφαρμογή του νόμου». Εναλλακτικώς, προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση: «Αναίρεση επιτρέπεται για: (α) μη νόμιμη συγκρότηση ή κακή σύνθεση του Τμήματος που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, (β) εσφαλμένη ερμηνεία ή πλημμελή εφαρμογή του νόμου και (γ) παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, όπως, ιδίως, υπέρβαση δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, παράβαση του δεδικασμένου, έλλειψη νόμιμης βάσης ή αναιτιολόγητο και παραμόρφωση του περιεχομένου αποδεικτικού εγγράφου.

Επί του άρθρου 183 επισημαίνεται η πρόβλεψη νέου λόγου αναθεώρησης στη παρ.1, μη προβλεπόμενου στην προϊσχύουσα ρύθμιση (βλ. άρθρα 48 παρ. 3 και 89 παρ. 1 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο) και εγκεκριμένου στην αμετάκλητη ανατροπή δικαστικής απόφασης στην οποία στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη. Επιπλέον, επισημαίνουμε ότι σε χωριστή παράγραφο (παρ. 2) αναλύεται ο προβλεπόμενος στην προϊσχύουσα ρύθμιση του προμνησθέντος άρθρου 48 παρ. 3 περ. α' λόγος της πλάνης περί τα πραγματικά γεγονότα και του λογιστικού λάθους (βλ. και σελ. 36 του Παραρτήματος της Εισηγητικής Έκθεσης). Έχουμε τη γνώμη ότι, εν όψει και της νομολογίας της Ολομέλειας του Δικαστηρίου περί της έννοιας της πλάνης περί τα πράγματα (βλ., ενδεικτικώς, απόφ. 1522/2017), προκειμένου να

μη δημιουργηθεί σύγχυση περί δυνατότητας άσκησης αίτησης αναθεώρησης σε περίπτωση εσφαλμένης εκτίμησης των αποδείξεων, η διατύπωση της παραγράφου αυτής πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής: «2. Επίσης, αναθεώρηση χωρεί και όταν το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση πλανήθηκε πρόδηλα περί τα πράγματα, όπως ιδίως αν δεν εντόπισε σοβαρό σφάλμα που περιείχαν τα αριθμητικά δεδομένα πάνω στα οποία στήριξε την κρίση του ή όταν δέχθηκε πραγματικά περιστατικά αντικειμενικώς ανύπαρκτα, καθώς και όταν αγνόησε αντικειμενικώς υπαρκτά πραγματικά περιστατικά.»

Στο άρθρο 187 παρ.3 προτείνουμε να προστεθεί η φράση «είτε κατόπιν αιτήματος του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας» και η ως άνω παράγραφος να διατυπωθεί ως εξής: «Σε κάθε άλλη περίπτωση, το δικαστήριο δύναται να διορθώσει απόφασή του, είτε αυτεπαγγέλτως με αίτηση του προέδρου του, είτε κατόπιν αιτήματος του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας ή με αίτηση ενός από τους διαδίκους ».

Στο άρθρο 195 παρ.1 προτείνουμε να προστεθεί η φράση «είτε κατόπιν αιτήματος του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας» και η ως άνω παράγραφος να διατυπωθεί ως εξής: «Σε κάθε άλλη περίπτωση, το δικαστήριο δύναται να διορθώσει απόφασή του, είτε αυτεπαγγέλτως με αίτηση του προέδρου του, είτε κατόπιν αιτήματος του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας ή με αίτηση ενός από τους διαδίκους.»

Με το άρθρο 202 (με τίτλο: Προθεσμία) αλλάζει η ρύθμιση της παρ. 1 του άρθρου 103 του π.δ. 1225/1981, ώστε να ευθυγραμμίζεται με αυτή του άρθρου 90 ΚΔΔ, χωρίς, ωστόσο, να υιοθετείται η ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 90 ΚΔΔ, σύμφωνα με την οποία «σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ασκηθεί

ανακοπή αν έχουν περάσει τρία (3) χρόνια από τη δημοσίευση της απόφασης». Για λόγους ασφάλειας δικαίου προτείνουμε να εισαχθεί αντίστοιχη ρύθμιση στο προτεινόμενο άρθρο 202.

Στο άρθρο 205 (με τίτλο: Εφαρμογή διατάξεων) προβλέπεται ότι οι διατάξεις της Κωδικοποίησης που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την ανακοπή ερημοδικίας εφαρμόζονται αναλόγως. Ωστόσο, στο άρθρο 206 ρυθμίζεται η συζήτηση της ανακοπής ερημοδικίας και στο άρθρο 207 (που αντιστοιχεί στο άρθρο 104 του π.δ. 1225/1981) ρυθμίζεται η έκδοση απόφασης επί της ανακοπής ερημοδικίας, ως εκ τούτου κρίνουμε αναγκαίο να προταχθούν τα άρθρα 206 και 207, να αναριθμηθούν σε 205 και 206, και το 205 να αναριθμηθεί σε 207 και να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της Κωδικοποίησης που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την ανακοπή ερημοδικίας».

Με το άρθρο 209 (με τίτλο: Προθεσμία) εισάγεται ειδική ρύθμιση για την προθεσμία άσκησης τριτανακοπής (το άρθρο 120 του π.δ. 1225/1981 προέβλεπε ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων περί της άσκησης της εφέσεως, επομένως η προθεσμία της άσκησης τριτανακοπής ήταν αυτή της άσκησης έφεσης). Η εν λόγω διάταξη ευθυγραμμίζεται με αυτή του άρθρου 107 παρ. 1 ΚΔΔ, χωρίς, ωστόσο, να υιοθετείται η ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 107 ΚΔΔ, σύμφωνα με την οποία «σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ασκηθεί τριτανακοπή όταν έχουν περάσει τρία (3) χρόνια από τη δημοσίευση της απόφασης». Για λόγους ασφάλειας δικαίου προτείνουμε να εισαχθεί αντίστοιχη ρύθμιση στο προτεινόμενο άρθρο 209.

Στο άρθρο 212 (με τίτλο: Εφαρμογή διατάξεων) προβλέπεται ότι οι διατάξεις της Κωδικοποίησης που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την τριτανακοπή εφαρμόζονται αναλόγως. Ωστόσο, στο άρθρο 213 ρυθμίζεται η συζήτηση της τριτανακοπής και στο άρθρο 214 (που αφίσταται από το άρθρο 121 του π.δ. 1225/1981 και υιοθετεί τη ρύθμιση του άρθρου 91 ΚΔΔ, που δυνάμει του άρθρου 108 ΚΔΔ εφαρμόζεται αναλόγως επί τριτανακοπής) ρυθμίζεται η έκδοση απόφασης επί της τριτανακοπής, ως εκ τούτου κρίνουμε αναγκαίο να προταχθούν τα άρθρα 213 και 214, να αναριθμηθούν σε 212 και 213, και το 212 να αναριθμηθεί σε 214 και να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της Κωδικοποίησης που αφορούν στην προδικασία, τη συζήτηση και την έκδοση της απόφασης που προσβάλλεται με την τριτανακοπή».

Τέλος στο άρθρο 228 (με τίτλο: Παράσταση διαδικών) ρυθμίζεται η παράσταση των διαδικών ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Κρίνουμε αναγκαία την προσθήκη πρόβλεψης για την παράσταση των διαδικών ενώπιον των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ως εκ τούτου προτείνουμε την προσθήκη παρ. 2 στο άρθρο 228, με το εξής περιεχόμενο: «Το Δημόσιο ενώπιον των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου παρίσταται διά Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Οι άλλοι πλην του Δημοσίου διάδικοι παρίστανται ενώπιον των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου μετά ή διά πληρεξουσίου δικηγόρου». Επί των λοιπών άρθρων δεν διατυπώνουμε ειδικότερες παρατηρήσεις.

Αθήνα, 21 Ιανουαρίου 2019
Ο Επίτροπος της Επικρατείας
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΚΗΣ»

Η Σύμβουλος Ασημίνα Σακελλαρίου, που ορίστηκε εισηγήτρια στον ΤΙΤΛΟ Ι – ΜΕΡΗ ΠΡΩΤΟ, ΔΕΥΤΕΡΟ και ΤΡΙΤΟ (Κεφάλαια 1 έως και 16 – άρθρα 1 έως και 87), εξέθεσε τα ακόλουθα:

Το παρόν σχέδιο νόμου αφορά στην κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο, τροποποίηση και συμπλήρωση των ισχυουσών δικονομικών ρυθμίσεων για τις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες, που έως σήμερα εντοπίζονται σε τέσσερα κυρίως νομοθετήματα, ήτοι: α) στο π.δ. 1225/1981 (Α' 304), β) στα άρθρα 1 έως 123 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (Α' 52), γ) στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και δ) στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, οι ρυθμίσεις του οποίου εφαρμόζονται συμπληρωματικά, όπου υφίσταται κενό στην ειδική νομοθεσία. Η πολυδιάσπαση της νομοθεσίας αφενός, η εκδίκαση από το Δικαστήριο νέων ενδίκων βοηθημάτων, όπως αυτών της αγωγής και της ανακοπής εκτέλεσης, για τα οποία δεν προβλέπονται ειδικότερες ρυθμίσεις αφετέρου, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη κωδικοποίησης σε ενιαίο κείμενο όλων αυτών των ρυθμίσεων, προκειμένου να είναι σαφές και με συνοχή το νομικό πλαίσιο που διέπει τις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες, ταυτόχρονα δε αποτελεσματική η άσκηση από τα διάδικα μέρη του θεμελιώδους δικαιώματός τους περί δικαστικής προστασίας. Επιπρόσθετα, με την παρούσα κωδικοποίηση εισάγονται νέες ρυθμίσεις, όπως αναλυτικά αυτές εκτίθενται στην οικεία εισηγητική έκθεση του σχεδίου νόμου και στο παράρτημα – επεξηγήσεις αυτής ανά κεφάλαιο και άρθρο.

Το νομοσχέδιο χωρίζεται σε δύο τίτλους: Ο πρώτος περιλαμβάνει την κωδικοποίηση της δικονομίας του Δικαστηρίου, διακρίνεται σε εννέα μέρη και

έκαστο μέρος σε επιμέρους κεφάλαια. Ο δεύτερος τίτλος ρυθμίσεις που αφορούν στην εφαρμογή της δικονομίας, κυρίως μεταβατικές και εξουσιοδοτικές ρυθμίσεις.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Στο Κεφάλαιο 9 του Δεύτερου Μέρους του περιεχομένου του σχεδίου, αντί του τίτλου «ΘΑΝΑΤΟΣ ΔΙΑΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ», προτείνεται ο τίτλος «ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ».

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

Όπου στο σχέδιο νόμου αναφέρεται ο «Γενικός Επίτροπος Επικρατείας», προτείνεται η προσθήκη του άρθρου «της» πριν τη λέξη Επικρατείας.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

Άρθρο 3 παρ. 2: Προτείνεται η προσθήκη ενός κόμματος μετά τη λέξη Τμημάτων.

παρ. 3: Προτείνεται αντί της λέξης «δικαιοδοσίας», η λέξη «αρμοδιότητας».

Άρθρο 5 παρ. 1: Προτείνεται πριν τη φράση «διοικητικών δικαστηρίων», η προσθήκη της λέξης «λοιπών».

Άρθρο 11: Προτείνεται η προσθήκη εδαφίου β', με το εξής περιεχόμενο: «Οι διάδικοι δικαιούνται να παρίστανται και να ακούγονται κατά τη διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων.».

Άρθρο 22 παρ. 1: Προτείνεται η αντικατάσταση των λέξεων «στον πρόεδρο» με τη φράση «στο πρόσωπο του προέδρου».

παρ. 2: Προτείνεται η απάλειψη του κόμματος μετά τη φράση «Το δικαστήριο» και ακολούθως αντί της λέξης «συνεδριάζοντας», η λέξη «συνεδριάζει».

Άρθρο 49 παρ. 1 εδ. β΄: Προτείνεται η αντικατάσταση της λέξης «πρωτοδίκως» με τη φράση «ενώπιον του Τμήματος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Προτείνεται η αντικατάσταση του τίτλου ως εξής: «ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ».

Άρθρο 54 παρ. 3 εδ. β΄: Προτείνεται η απάλειψη του εδαφίου «Σε περίπτωση που εκκρεμεί αποδοχή κληρονομίας ... από την αποδοχή».

Άρθρο 55 παρ. 1 εδ. α΄: Προτείνεται η λέξη του «δικαστηρίου» στο τέλος του εδαφίου να γραφεί με κεφαλαίο «Δ».

Άρθρο 56 παρ. 1 εδ. α΄: Προτείνεται η προσθήκη τελικού «ν» στο οριστικό άρθρο πριν τη λέξη Γενικό, ήτοι «τον».

Άρθρο 59 παρ. 1 στοιχ. γ΄: Προτείνεται η αντικατάσταση της λέξης «κάθε», με το οριστικό άρθρο «του».

παρ. 4: Προτείνεται α) η προσθήκη τελικού «ν» στο οριστικό άρθρο «το» που προηγείται της λέξης «Γενικό», ήτοι «τον» και β) η απάλειψη της λέξης «των», που προηγείται της λέξης «όσων».

Άρθρο 72 παρ. 4 εδ. α΄: Προτείνεται η αντικατάσταση των λέξεων «πρέπει να θυροκολληθεί» με την λέξη «θυροκολλάται».

Άρθρο 74 παρ. 3: Προτείνεται η αντικατάσταση των λέξεων «πρέπει να γίνει» με τη λέξη «γίνεται».

Άρθρο 77: Προτείνεται η αρίθμηση του εδαφίου ως παράγραφος 1.

Προτείνεται η προσθήκη παραγράφου 2 με το εξής περιεχόμενο: «2. Η επίδοση του επιδοτέου εγγράφου στον δήμαρχο και στα αναφερόμενα στα άρθρα 73, 74 και 76 πρόσωπα γίνεται εντός σφραγισμένου και αδιαφανούς φακέλου, επί του οποίου αναγράφονται μόνο τα στοιχεία της αρχής ή του προσώπου που παραγγέλλει την κοινοποίηση και του προσώπου προς το οποίο απευθύνεται η κοινοποίηση.».

Η Ολομέλεια, μετά από διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών της, δέχθηκε ομόφωνα την εισήγηση της Συμβούλου Ασημίνας Σακελλαρίου, με τις ακόλουθες εξαιρέσεις:

Επί του άρθρου 6 του σχεδίου, η Αντιπρόεδρος Μαρία Βλαχάκη εξέφρασε την εξής γνώμη: Για την υιοθέτηση της επιφυλάξεως που προτείνεται με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 3 του σχεδίου («εκτός αν το τιθέμενο νομικό ζήτημα έχει ήδη επιλυθεί με προηγούμενη απόφασή του») απαιτείται προηγουμένως συνταγματική ρύθμιση.

Επί του άρθρου 34 του σχεδίου, η ίδια Αντιπρόεδρος Μαρία Βλαχάκη εξέφρασε την εξής γνώμη: Με την προτεινόμενη διάταξη του άρθρου 34 παρ. 1 καθίσταται υποχρεωτική σε όλες τις περιπτώσεις ασκήσεως ενδίκων μέσων και βοηθημάτων ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, πλην των ρητών εξαιρέσεων της παρ. 2 του ίδιου άρθρου, όχι μόνο η παράσταση, όπως ίσχυε ήδη, αλλά και η υπογραφή όλων των δικογράφων από δικηγόρο, καταργούμενης (σιωπηρώς και χωρίς την πρόβλεψη μεταβατικής διατάξεως) της δυνατότητας που υπήρχε έως τώρα (βλ. άρθρο 16 του π.δ./τος 1225/1981, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 57 παρ. 2 του ν. 3659/2008, Α' 77, και τα άρθρα 73 παρ. 2 και 113 του

ν. 4055/2012, Α' 51) να θεωρηθεί νόμιμο το δικόγραφο, που υπεγράφη μόνο από τον ασκούντα το ένδικο μέσο ή βοήθημα ιδιώτη, αν εν συνεχεία ο διάδικος παραστεί μετά ή διά δικηγόρου ενώπιον του Δικαστηρίου. Η προτεινόμενη ρύθμιση, αν και πιθανώς δεν αντίκειται σε υπέρτερης ισχύος εθνικούς και υπερεθνικούς κανόνες, παρίσταται όμως ιδιαίτερος αυστηρή και αντίθετη τόσο προς τη μακρά παράδοση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως «λαϊκού» Δικαστηρίου, ήτοι δικαστηρίου, στο οποίο προσφεύγουν κυρίως μισθосυντήρητοι και συνταξιούχοι δημόσιοι υπάλληλοι, για θέματα συντάξεων και καταλογισμών (που δεν αφορούν μόνο ελλείμματα σχετιζόμενα με τη δημόσια υπηρεσία τους, αλλά και τις τυχόν αχρεωστήτως καταβληθείσες σε αυτούς αποδοχές), όσο και προς τις ρυθμίσεις της Διοικητικής Δικονομίας που προβλέπουν ότι σε ευρείες κατηγορίες διοικητικών διαφορών, στις οποίες συγκαταλέγονται οι κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές, δεν απαιτείται για την άσκηση ενδίκων μέσων ούτε η υπογραφή ούτε η παράσταση διά δικηγόρου.

Β'. Κατά τη διάσκεψη της 30^{ης} Ιανουαρίου 2019 προσήλθαν επίσης η Αντιπρόεδρος Γεωργία Μαραγκού και οι Σύμβουλοι Βασιλική Ανδρεοπούλου, Κωνσταντίνα Ζώη και Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, ενώ απουσίασαν οι Σύμβουλοι Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Σοφιανού, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου και Αντιγόνη Στίνη δικαιολογημένα.

Η Σύμβουλος Γεωργία Παπαναγοπούλου, που ορίστηκε από την Πρόεδρο εισηγήτρια στα ΜΕΡΗ ΤΕΤΑΡΤΟ και ΠΕΜΠΤΟ (Κεφάλαια 17 έως και 26 – άρθρα 88 έως και 178), διατύπωσε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

- 1) Στο άρθρο 89 προτείνεται να απαλειφθεί το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4, με το οποίο παρέχεται η δυνατότητα στον εισηγητή δικαστή της υπόθεσης να ζητήσει από τους διαδίκους να διευκρινίσουν τους νομικούς ή πραγματικούς ισχυρισμούς τους. Κατόπιν τούτου, παραμένει μόνο το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 ως εξής:

«4. Αν κρίνει ότι η υπόθεση υπάγεται στις περιπτώσεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 91, ο εισηγητής δικαστής ενημερώνει σχετικώς τον πρόεδρο».

- 2) Στο άρθρο 90 προτείνεται να απαλειφθεί η παράγραφος 2, που έχει ως εξής:

«2. Ο πρόεδρος του δικαστηρίου δύναται επίσης, πριν από τον προσδιορισμό δικασίμου, να ζητήσει από τον διάδικο ή τον πληρεξούσιο αυτού να εκθέσουν με συντομότερο ή σαφέστερο τρόπο τους ισχυρισμούς τους, εφόσον έτσι εξυπηρετείται, κατά την κρίση του, η επιτάχυνση στην εκδίκαση της υπόθεσης».

Στο ίδιο άρθρο στην περίπτωση (ε) προτείνεται να αντικατασταθούν οι λέξεις «Να εισαγάγει» με τη λέξη «Εισάγει». Κατόπιν τούτου, η περίπτωση ε) του άρθρου 90 αναδιατυπώνεται ως εξής:

«(ε) Εισάγει υπόθεση απευθείας στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος όταν συντρέχει περίπτωση από αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 296».

- 3) Στο άρθρο 97 και ειδικότερα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4, προτείνεται, κατ' αντιστοιχία με το άρθρο 203 του Κ.Δ.Δ., να παρασχεθεί εξουσιοδότηση, προκειμένου, με κοινή απόφαση των Υπουργών

Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, να καθορισθεί ο τύπος και το περιεχόμενο της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης που συνυποβάλλεται με την αίτηση αναστολής στις διαφορές από καταλογισμούς. Επίσης, προτείνεται, να προβλεφθεί ότι σε περίπτωση μη υποβολής ή υποβολής ελλιπούς δήλωσης περιουσιακής κατάστασης, η αίτηση απορρίπτεται, εκτός αν το δικαστήριο εκτιμά ότι η έφεση είναι προδήλως βάσιμη, αντί της υπάρχουσας πρόβλεψης που ορίζει ότι αν δεν υποβληθεί ή είναι ελλιπής η υποβληθείσα δήλωση της παρ. 3, μπορεί, λαμβανομένου υπόψη και του προβαλλόμενου λόγου αναστολής, να απορριφθεί η αίτηση. Κατόπιν τούτου, προτείνεται το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 97 να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζεται ο τύπος και το περιεχόμενο της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης που συνυποβάλλεται με την αίτηση αναστολής, μπορεί να εξειδικεύονται τα περιουσιακά στοιχεία που δηλώνονται και να προσδιορίζεται η αξία των εμπράγματων και ενοχικών δικαιωμάτων σε κινητά. Αν δεν υποβληθεί ή είναι ελλιπής η δήλωση περιουσιακής κατάστασης, η αίτηση απορρίπτεται, εκτός αν το δικαστήριο εκτιμά ότι η έφεση είναι προδήλως βάσιμη».

- 4) Στο άρθρο 104 που αναφέρεται στην προσωρινή ρύθμιση κατάστασης στις διαφορές από τον κανονισμό σύνταξης, προτείνεται να προστεθεί παράγραφος 4, με το ακόλουθο περιεχόμενο:

«4. Στην περίπτωση που η αίτηση για την προσωρινή ρύθμιση κατάστασης γίνει δεκτή, η υπόθεση προσδιορίζεται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου, αν δεν έχει ήδη προσδιορισθεί, στην πιο σύντομη δυνατή δικάσιμο».

- 5) Στην παράγραφο 4 του άρθρου 111 προτείνεται να διορθωθεί η παράλειψη εκ παραδρομής του τελικού ν στη λέξη «τη» στο ορθό «πριν την πάροδο».
- 6) Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 112 προτείνεται, ως προς τους παθητικώς νομιμοποιούμενους με έφεση, να προστεθούν, μετά τις λέξεις «το Δημόσιο» και πριν τις λέξεις «ο οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης», οι λέξεις «καθώς και», δοθέντος ότι το Ελληνικό Δημόσιο, ως εγγυητής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (βλ. Πρακτικά Ολ. Ε.Σ. 26^{ης} Γεν.Συν./17.12.2014), πρέπει καταρχήν να παρίσταται σε όλες τις ενώπιον του Δικαστηρίου δίκες, όπως ρητά διαλαμβάνεται στο νυν ισχύον άρθρο 8 του π.δ. 1225/1981. Στο ίδιο εδάφιο, προς αποφυγή επανάληψης της λέξης «καθώς», να απαλειφθεί αυτή πριν τις λέξεις «και το πρόσωπο». Κατόπιν τούτου, το εν λόγω εδάφιο αναδιατυπώνεται ως εξής:

«Όταν με έφεση προσβάλλονται εκτελεστές ατομικές διοικητικές πράξεις ή παραλείψεις, κατά τα οριζόμενα στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου, νομιμοποιείται παθητικώς το Δημόσιο καθώς και ο οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου στα οποία ανήκει το όργανο που εξέδωσε την

προσβαλλόμενη πράξη ή που παρά το νόμο παρέλειψε την έκδοσή της και το πρόσωπο υπέρ του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη».

- 7) Στο άρθρο 118 προτείνεται να διορθωθεί το λανθασμένο, εκ παραδρομής, της «διοίκηση» στο ορθό της «διοίκησης».
- 8) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 120, η οποία αναφέρεται στην περίπτωση που το αίτημα του οργάνου που αιτείται την άσκηση αίτησης καταλογισμού δεν συμπεριλαμβάνει τα απαιτούμενα στοιχεία, προτείνεται, αντί της απόρριψης του αιτήματος ως απαράδεκτου και της θέσης της υπόθεσης στο αρχείο, να επιστρέφεται ο διοικητικός φάκελος, ο οποίος μπορεί να επανυποβληθεί μετά τη συμπλήρωσή του. Κατόπιν τούτου, προτείνεται αναδιατύπωση της εν λόγω παραγράφου ως εξής:

«2. Αν το όργανο που αιτείται την άσκηση αίτησης καταλογισμού κατά την ανωτέρω παράγραφο δεν αποστέλλει μαζί με το αίτημά του τα στοιχεία που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο, ο διοικητικός φάκελος επιστρέφεται και δύναται να επανυποβληθεί μετά τη συμπλήρωσή του».
- 9) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 125 προτείνεται να αντικατασταθεί η λέξη «Δικαστηρίου» με τις λέξεις «Ελεγκτικού Συνεδρίου».
- 10) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 127, που αναφέρεται στην προθεσμία εντός της οποίας το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση καταλογισμού του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας καταθέτει τις γραπτές του αντιρρήσεις, προτείνεται η προθεσμία για την υποβολή αντιρρήσεων να ορισθεί σε δέκα ημέρες πριν από τη δικάσιμο αντί των τριάντα, δοθέντος ότι σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 110 του

σχεδίου, η κλήση για συζήτηση επιδίδεται στους διαδίκους τουλάχιστον τριάντα πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση. Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση καταλογισμού καταθέτει τις γραπτές αντιρρήσεις του στη γραμματεία του δικαστηρίου σε προθεσμία δέκα (10) ημερολογιακών ημερών πριν από τη δικάσιμο».

11) Στο άρθρο 128 προτείνεται να διορθωθεί το, εκ παραδρομής, λανθασμένο «το Δικαστήριο» στο ορθό «το δικαστήριο».

12) Στις περιπτώσεις (α) και (β) της παραγράφου 3 του άρθρου 142 και στην περίπτωση (ε) της παραγράφου 2 του άρθρου 143 προτείνεται, για λόγους όμοιας διατύπωσης του κειμένου, να διορθωθεί το, εκ παραδρομής, «δημόσιων εσόδων» σε «δημοσίων εσόδων».

13) Στην παράγραφο 5 του άρθρου 153 προτείνεται να διορθωθεί το, εκ παραδρομής, λανθασμένο «παραγράφου 2» στο ορθό «παραγράφου 1».

14) Στο άρθρο 165 προτείνεται, για το επιτρεπτό της άσκησης αίτησης αναίρεσης κατά των οριστικών αποφάσεων των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε διαφορές από καταλογισμούς, να προβλεφθεί ένα κατώτατο χρηματικό όριο του αντικειμένου της διαφοράς. Κατόπιν τούτου, προτείνεται το άρθρο 165 να διατυπωθεί ως εξής:

«Το ένδικο μέσο της αίτησης αναίρεσης επιτρέπεται μόνο κατά των οριστικών αποφάσεων των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Δεν υπόκεινται σε αναίρεση οριστικές αποφάσεις που αφορούν σε διαφορές από καταλογισμούς, αν το αντικείμενο της διαφοράς είναι

κατώτερο των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ. Το αντικείμενο της διαφοράς προσδιορίζεται από το καταλογισθέν ποσό, όπως αυτό τελικώς διαμορφώθηκε με την οριστική απόφαση του Τμήματος. Το χρηματικό όριο των πέντε χιλιάδων ευρώ ισχύει και στην περίπτωση του καταλογισμού εις ολόκληρον σε βάρος περισσότερων προσώπων».

15) Στο άρθρο 167 που αναφέρεται στην προθεσμία της αναίρεσης προτείνεται να διορθωθεί στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 η λέξη «πράξης» σε «απόφασης».

16) Στο άρθρο 177 που αναφέρεται στην αναίρεση υπέρ του νόμου προτείνεται η παράγραφος 2 να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«2. Στην περίπτωση αυτή, αν γίνει δεκτή η αίτηση αναίρεσης, η απόφαση που αναιρεσιβάλλεται παραμένει αμετάβλητη» και να απαλειφθεί η λοιπή πρόταση που έχει ως ακολούθως: «αναιρείται όμως υπέρ του νόμου με σκοπό τη συμμόρφωση σε παρόμοια περίπτωση του αρμόδιου Τμήματος προς την απόφαση της Ολομέλειας».

Με την επιφύλαξη των ανωτέρω, δεν υπάρχουν παρατηρήσεις επί των λοιπών άρθρων του σχεδίου νόμου, που περιέχονται στο τμήμα της εισήγησής μου.

Η Ολομέλεια, μετά από διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών της, δέχθηκε ομόφωνα την εισήγηση της Συμβούλου Γεωργίας Παπαναγοπούλου, με τις ακόλουθες εξαιρέσεις επί των άρθρων 104 και 139 του σχεδίου νόμου, ως προς τα οποία η εισήγηση έγινε δεκτή κατά πλειοψηφία, καθώς και των άρθρων

97 και 165, ως προς τα οποία η εισήγηση απορρίφθηκε κατά πλειοψηφία και κρίθηκε ότι τα άρθρα αυτά πρέπει να παραμείνουν ως έχουν.

Συγκεκριμένα, ως προς το άρθρο 97 (η προδικασία της αίτησης αναστολής) με την εισήγηση συντάχθηκε και ο Σύμβουλος Κωνσταντίνος Κρέπης.

Ως προς το άρθρο 165 (προσβαλλόμενες με αναίρεση αποφάσεις) με την εισήγηση συντάχθηκαν η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου και οι Σύμβουλοι Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Βιργινία Σκεύη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Κωνσταντίνος Κρέπης και Ειρήνη Κατσίκερη.

Περαιτέρω, επί του άρθρου 90 του σχεδίου, η Αντιπρόεδρος Μαρία Βλαχάκη εξέφρασε την ακόλουθη γνώμη: Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του άρθρου 90 οριοθετούν, αντί να διευρύνουν, τις αρμοδιότητες των Προέδρων των δικαστικών σχηματισμών του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ ταυτόχρονα επιχειρούν να μετριάσουν την αυστηρή τυπικότητα του ηπειρωτικού δικονομικού δικαίου, προσεγγίζοντας θεσμούς του αγγλοσαξονικού. Η προσπάθεια όμως ρύθμισης κάθε θέματος που έχει τυχόν ανακύψει στην προδικασία ή στην κύρια διαδικασία καθιστά άκαμπτους και αποσπασματικούς τους δικονομικούς κανόνες και περιορίζει τη δυνατότητα εξέλιξης της διαδικασίας.

Επί του άρθρου 104 του σχεδίου, η Αντιπρόεδρος Αγγελική Μαυρουδή διατύπωσε την ακόλουθη γνώμη: Στο άρθρο 104 προβλέπεται η λήψη μέτρων για την προσωρινή ρύθμιση κατάστασης στις αναφερόμενες από τον κανονισμό

σύνταξης διαφορές, ορίζοντας ότι η σχετική αίτηση γίνεται δεκτή, κατά πιθανολόγηση, από το Τμήμα στο οποίο εκκρεμεί η έφεση, σε περίπτωση ύπαρξης θεμιτής προσδοκίας συνταξιοδοτικού δικαιώματος και κινδύνου να περιαχθεί ο αιτών σε κατάσταση από τις αναφερόμενες στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, ορίζοντας περαιτέρω ότι εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις περί αναστολής εκτέλεσης διοικητικών πράξεων. Εν προκειμένω πρέπει να επισημανθεί ότι η αιτούμενη προσωρινή ρύθμιση κατάστασης δεν μπορεί να αφορά στη χορήγηση αναστολής εκτέλεσης διοικητικής πράξης με την οποία απορρίπτεται αίτημα απονομής σύνταξης και τούτο διότι το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει- δια της χορήγησης αναστολής εκτέλεσης αρνητικής διοικητικής πράξης- την Διοίκηση, απονέμοντας το πρώτον σύνταξη στον αιτούντα την αναστολή και μάλιστα, κατά πιθανολόγηση, αφού τυχόν χορήγηση της αναστολής θα ισοδυναμούσε από πλευράς αποτελεσμάτων, με έκδοση διοικητικής πράξης θετικού περιεχομένου, λαμβανομένου άλλωστε υπόψη ότι σκοπός της χορήγησης της αναστολής είναι η προστασία ήδη υφιστάμενης κατάστασης και όχι η δημιουργία νέας (πρβ. ΕΣ αποφ. Ολομ. 2020 - 2026/2004, ΙΙ Τμ. 4033/2013, 364/2010, 2751, 2078/2006, ΙΙΙ Τμ. 1603, 1592/2014, 2588/2013, 126/2010, πρβ. ΕΑ 23/2011, 826, 820, 481, 231/2009, 773/2007, 389/2006 κ.α.).

Επί του άρθρου 139 του σχεδίου, η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, οι Αντιπρόεδροι Μαρία Βλαχάκη, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και Μαρία Αθανασοπούλου και οι Σύμβουλοι Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Βασιλική Σοφιανού και Δέσποινα Τζούμα διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Στο άρθρο 139 θεσπίζεται η αυτοτέλεια αγωγής σε σχέση με τα άλλα ένδικα

βοηθήματα, κατά τα προβλεπόμενα και στο άρθρο 78 του ΚΔΔ, με την εξαίρεση όσων ειδικώς αναφέρονται στην παράγραφο 7 του άρθρου 116. Η αυτοτέλεια της αποζημιωτικής αγωγής συνιστά πλέον γενική αρχή του διοικητικού δικονομικού δικαίου, που έχει παγιωθεί τόσο στη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕλΣυν Ολομ. 375/2006 μειοψ, 3021/2012, 2594/2016, 484/2018), όσο και των διοικητικών (ΣτΕ 3916/2001, 971/2008, 1764/2009), αλλά και των πολιτικών δικαστηρίων (ΑΠ 973/1997, 1627/2017), συναρτώμενη και προς την εξουσία του δικαστηρίου να εξετάζει παρεμπιπτόντως την νομιμότητα ορισμένης διοικητικής πράξης ή παράλειψης χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη άσκηση του διαπλαστικού ενδίκου βοηθήματος για τη διάγνωση της παρανομίας (βλ. άρθρα 19 του ν. 1868/1989, Α' 230 και 2 του ΚΠολΔ). Η αρχή αυτή αποτελεί πραγμάτωση αφενός του δικαιώματος για πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία, κατ' άρθρα 20 παρ.1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ, και αφετέρου του ατομικού δικαιώματος για την ισότητα στα δημόσια βάρη, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, που συνιστά το θεμέλιο της αποζημιωτικής αγωγής (ΣτΕ Ολομ. 1501/2014, ΣτΕ 48/2016, 980/2002). Συνεπώς, οι όποιοι περιορισμοί της αυτοτέλειας της αγωγής, που δύνανται να τίθενται με νομοθετικές ρυθμίσεις απαιτείται να αιτιολογούνται ειδικώς, να υπηρετούν έναν θεμιτό σκοπό δημοσίου συμφέροντος και να μην διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του σκοπού αυτού και των ατομικών δικαιωμάτων που η αρχή αυτή υπηρετεί. Εν προκειμένω, με την ως άνω διάταξη, σε συνδυασμό προς το άρθρο 116 παρ. 7, θεσπίζεται εξαίρεση από την αυτοτέλεια της αγωγής για υποθέσεις που αφορούν αποζημιωτικές αξιώσεις από πράξεις καταλογισμού ή πράξεις ή παραλείψεις για τον κανονισμό για πρώτη φορά σύνταξης, οι οποίες

μπορούν να επιδιωχθούν μόνο με το ένδικο βοήθημα της έφεσης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ειδικότερα, στις υποθέσεις αυτές με την έφεση μπορεί να ζητηθεί, εκτός από την ακύρωση ή τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης ή παράλειψης, η επιδίκαση της χρηματικής αξίωσης προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο εκκαλών από την εν λόγω πράξη ή παράλειψη. Ο περιορισμός, όμως, που τίθεται με τη δικονομική αυτή διάταξη στη δυνατότητα επιδίωξης ικανοποίησης αποζημιωτικής αξίωσης από παράνομη πράξη ή παράλειψη με συνταξιοδοτικό περιεχόμενο ή από παράνομη καταλογιστική πράξη, σε αντίθεση με την πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την αρχή της αυτοτέλειας του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 3021/2012, 2594/2016, 484/2018), καθώς και τη γενική πολιτική που ακολουθείται επί του εν λόγω δικονομικού ζητήματος (βλ. άρθρ. 2 του ν. 4048/2012 «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης», Α' 34), χωρίς να προκύπτει ο δικαιολογητικός λόγος θέσπισης της εξαίρεσης αυτής, θέτει ζητήματα συμβατότητας προς τις προαναφερόμενες υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις (άρθρα 4 παρ. 5 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 της ΕΣΔΑ και 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης). Και τούτο, διότι με τη διάταξη του άρθρου 116 παρ. 7 δεν οριοθετείται το εύρος της ζημίας που θα αποκατασταθεί (θετική, αποθετική, τόκοι, ηθική βλάβη, επιγενόμενη ζημία), τίθεται πρόσθετος περιορισμός έναντι των γενικώς ισχυόντων περιορισμών περί παραγραφής (πβλ. ΕλΣυν Ολομ. 2437/2007, 2712/2008, 1196/2009), ενώ εγείρεται και ζήτημα σε σχέση με την επικουρική βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Τέλος, δεν αιτιολογείται γιατί ο εν λόγω περιορισμός αφορά μόνο στις περιπτώσεις του κανονισμού για πρώτη

φορά σύνταξης και όχι της αναπροσαρμογής σύνταξης (βλ. συναφώς και άρθρο 71 παρ. 4 του ΚΔΔ, σύμφωνα με το οποίο δεν μπορεί να επιδιωχθεί με αγωγή αλλά μόνο με το ένδικο βοήθημα της προσφυγής η ικανοποίηση αξίωσης φορολογικού περιεχομένου, ρύθμιση που δικαιολογείται από την ιδιομορφία της φορολογικής νομοθεσίας, με την οποία, πάντως, έχει θεσπισθεί πλήρες και αποτελεσματικό σύστημα δικαστικής προστασίας).

Γ'. Κατά τη διάσκεψη της 4^{ης} Φεβρουαρίου 2019 προσήλθαν επίσης οι Σύμβουλοι Βασιλική Σοφιανού και Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, ενώ απουσίασαν οι Σύμβουλοι Σταμάτιος Πουλής και Στυλιανός Λεντιδάκης δικαιολογημένα.

Η Σύμβουλος Ειρήνη Κατσικέρη, που ορίστηκε από την Πρόεδρο εισηγήτρια στα ΜΕΡΗ ΠΕΜΠΤΟ, ΕΚΤΟ και ΕΒΔΟΜΟ (Κεφάλαια 27 έως και 40 – άρθρα 179 έως και 264) του σχεδίου νόμου, διατύπωσε τις ακόλουθες παρατηρήσεις :

- 1) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 183 προτείνεται να αντικατασταθούν οι λέξεις «ακριβές», «ανακριβές», «προέκυπτε» με τις λέξεις «υπαρκτό», «ανύπαρκτο» «προκύπτει». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«2. Επίσης, αναθεώρηση χωρεί και όταν το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση πλανήθηκε πρόδηλα περί τα πράγματα, όπως ιδίως αν δεν εντόπισε σοβαρό σφάλμα που περιείχαν τα αριθμητικά δεδομένα πάνω στα οποία στήριξε την κρίση του ή αν

θεώρησε ως υπαρκτό ή ανύπαρκτο γεγονός ενώ προκύπτει αναμφισβήτητα το αντίθετο.».

- 2) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 192 προτείνεται να προστεθεί η φράση «ή της πράξης του προέδρου» και να αναδιατυπωθεί αυτή ως εξής:

«1. Ο αριθμός της απόφασης ή της πράξης του προέδρου με την οποία έγινε η διόρθωση σημειώνεται στο πρωτότυπο της απόφασης που διορθώνεται.».

- 3) Στην παράγραφο 5 του άρθρου 226 προτείνεται να προστεθεί η λέξη «αναλόγως». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αναλόγως και επί διαδικαστικών πράξεων που διενεργούνται εκτός του ακροατηρίου.».

- 4) Στον τίτλο του άρθρου 228 προτείνεται η προσθήκη της φράσης «ενώπιον της Ολομέλειας». Κατόπιν τούτου, ο τίτλος του άρθρου 228 προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Παράσταση διαδίκων ενώπιον της Ολομέλειας»

- 5) Στο άρθρο 229 προτείνεται η λέξη «Δικαστήριο» να γραφτεί με το γράμμα δ μικρό και το εν λόγω άρθρο να διαμορφωθεί ως εξής:

«Το δικαστήριο κατ' αίτηση του εμφανιζόμενου ως πληρεξούσιου και μη αποδεικνύοντος την πληρεξουσιότητα, δύναται, εκτιμώντας τις περιστάσεις, να χορηγήσει μια φορά σύντομη αναβολή της συζήτησης ή να επιτρέψει την προσωρινή συμμετοχή αυτού στη δίκη, ορίζοντας εύλογη προθεσμία για τη νομιμοποίησή του, έστω και εκ των υστέρων.

Στην περίπτωση αυτή, τα στοιχεία της νομιμοποίησης μπορεί να είναι και μεταγενέστερα από την ημερομηνία της συζήτησης. Αν εντός της ταχθείσας προθεσμίας δεν προσαχθεί το πληρεξούσιο, το δικαστήριο, με την εκδιδόμενη απόφαση, κηρύσσει άκυρες τις επιτραπείσες ως άνω πράξεις, τηρουμένων κατά τα λοιπά των διατάξεων του άρθρου 14 κατά περίπτωση.».

- 6) Στον τίτλο του άρθρου 237 προτείνεται η αντικατάσταση της λέξης «παραλείψεων» με τη λέξη «ελλείψεων». Ως εκ τούτου, προτείνεται ο τίτλος του άρθρου 237 να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Συμπλήρωση τυπικών ελλείψεων»

- 7) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 238 προτείνεται η λέξη «Δικαστήριο» να γραφτεί με το γράμμα δ μικρό και η εν λόγω παράγραφος να διαμορφωθεί ως εξής:

«1. Συντρέχοντος αποχρώντος λόγου, η συζήτηση δύναται να αναβληθεί από το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή με αίτηση του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας.».

- 8) Στον τίτλο του άρθρου 242 προτείνεται η λέξη «Απόδειξη» να γραφτεί με το γράμμα α μικρό και να διαμορφωθεί ως εξής:

«Αντικείμενο απόδειξης»

- 9) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 242 προτείνεται μετά τη λέξη δικαστική η προσθήκη της λέξης «του» και ως εκ τούτου προτείνεται η αναδιατύπωσή της ως εξής:

«2. Πραγματικά γεγονότα κοινώς γνωστά ώστε να μην υπάρξει εύλογη αμφιβολία ότι είναι αληθινά, καθώς και εκείνα που είναι γνωστά

στο δικαστήριο από προηγούμενη δικαστική του ενέργεια λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως, χωρίς απόδειξη.».

- 10) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 246 προτείνεται να διορθωθεί ο τονισμός της λέξης «χρησιμοποιεί» στο ορθό «χρησιμοποιεί» και να συμπληρωθεί η τελευταία φράση ως εξής:

«1. Το δικαστήριο χρησιμοποιεί τα αποδεικτικά μέσα κατά την κρίση του και τα εκτιμά ελευθέρως, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό μεταξύ τους, εκτός αν ειδική διάταξη νόμου ορίζει διαφορετικά. Λαμβάνει επίσης υπόψη και εκτιμά ελεύθερα και ατελή αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 247 παρ. 3.».

- 11) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 247 προτείνεται η φράση «τη δικαιοσύνη» να αντικατασταθεί με τη φράση «τις αρχές της δίκαιης δίκης». Κατόπιν τούτου, προτείνεται να αναδιατυπωθεί η εν λόγω παράγραφος ως εξής:

«2. Με την επιφύλαξη ειδικής αντίθετης διάταξης νόμου, το δικαστήριο δύναται να λαμβάνει υπόψη και αποδεικτικά μέσα που προσκομίζονται από τους διαδίκους και δεν εμπίπτουν στα αποδεικτικά μέσα που ορίζονται στο άρθρο 244, εφόσον κρίνει ότι η μη εκτίμηση των μέσων αυτών θα έπληττε τις αρχές της δίκαιης δίκης.».

- 12) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 248 προτείνεται η λέξη «διαβιβάζει» να τροποποιηθεί σε «διαβιβάσει», καθώς και να προστεθεί η φράση «το αργότερο» μετά τη λέξη δικαστήριο. Ως εκ τούτου η εν λόγω παράγραφος προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Η διοίκηση υποχρεούται να διαβιβάσει στο δικαστήριο, το αργότερο ένα (1) μήνα τουλάχιστον πριν από την ορισθείσα δικάσιμο, τον διοικητικό φάκελο της υπόθεσης με όλα τα σχετικά για την υπόθεση στοιχεία και τις απόψεις της.».

13) Η παράγραφος 1 του άρθρου 249 προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Αν ο διοικητικός φάκελος δεν διαβιβασθεί εμπρόθεσμα στο δικαστήριο, η υπόθεση δύναται να αναβληθεί οίκοθεν ή ύστερα από αίτημα του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας ή των διαδίκων. Για την αναβολή αυτή γίνεται ιδιαίτερη μνεία στα πρακτικά.».

Η Ολομέλεια, μετά από διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών της, δέχθηκε ομόφωνα την εισήγηση της Συμβούλου Ειρήνης Κατσικέρη.

Ακολούθως, ο Σύμβουλος Κωνσταντίνος Κρέπης, που ορίστηκε από την Πρόεδρο εισηγητής στα ΜΕΡΗ ΕΒΔΟΜΟ (από Κεφάλαιο 41), ΟΓΔΟΟ και ΕΝΑΤΟ, καθώς και στον ΤΙΤΛΟ ΙΙ του σχεδίου νόμου (Κεφάλαια 41 έως και 56 – άρθρα 265 έως και 344), διατύπωσε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

1) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 266, προτείνεται να αντικατασταθεί η λέξη «αποφάσισε» με τη λέξη «διέταξε». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Η αυτοψία ενεργείται από το ίδιο το δικαστήριο που την διέταξε ή από μέλος του που εντέλλεται από αυτό. Εφόσον συντρέχει εξαιρετική ανάγκη, η διενέργεια της αυτοψίας μπορεί να ανατεθεί και σε άλλο δικαστήριο σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9.».

2) Στην παράγραφο 4 του άρθρου 267, προτείνεται να αντικατασταθούν:

i) το τεθέν «Ο υπόχρεος κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 και κάθε» από το «διάδικος ή» και ii) το τεθέν «σε αποζημίωση για τα δικαστικά έξοδα» από το «στην καταβολή των δικαστικών εξόδων». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«4. Διάδικος ή τρίτος που με την απουσία του, την απόκρυψη του πράγματος που αποτελεί το αντικείμενο της αυτοψίας ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ματαιώνει ή παρεμποδίζει τη διεξαγωγή της καταδικάζεται στην καταβολή των δικαστικών εξόδων. Αν αυτός είναι ο διάδικος, προς απόδειξη ισχυρισμού του οποίου έχει διαταχθεί η αυτοψία, ο ισχυρισμός του, αν δεν αποδεικνύεται με άλλο αποδεικτικό μέσο, απορρίπτεται ως αναπόδεικτος, ενώ αν είναι ο αντίδικός του, ο ισχυρισμός αυτός θεωρείται ότι έχει αποδειχθεί.».

3) Στην παράγραφο 5 του άρθρου 267, προτείνεται, ενόψει της αμέσως προηγούμενης παρατήρησης, να αντικατασταθεί το λανθασμένο «που αναφέρονται στην παράγραφο 1» από το ορθό «που αναφέρονται στην παράγραφο 4». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«5. Το δικαστήριο ή ο ειδικώς ορισθείς από αυτό εισηγητής δικαστής που διεξάγει την αυτοψία μπορεί να απαλλάξει τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 4 από τις υποχρεώσεις τους, αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι, τους οποίους τα πρόσωπα αυτά πρέπει να επικαλεστούν εγγράφως και να αποδείξουν πριν από τη διεξαγωγή της αυτοψίας. Αν πρόκειται για απόφαση του εισηγητή δικαστή, το δικαστήριο μπορεί να την εξαφανίσει, διατάσσοντας και πάλι την αυτοψία.».

- 4) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 274, προτείνεται, ενόψει και της ρύθμισης της παραγράφου 3 του άρθρου 159 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, να καθορισθεί ως δυνητική η παροχή από το δικαστήριο οδηγιών και κατευθύνσεων στους πραγματογνώμονες για τον τρόπο με τον οποίο θα εκτελέσουν τα καθήκοντά τους. Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Οι πραγματογνώμονες γνωμοδοτούν για τα θέματα που τους τίθενται από το δικαστήριο. Το δικαστήριο δύναται να τους παρέχει οδηγίες ή κατευθύνσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα εκτελέσουν τα καθήκοντά τους.».

- 5) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 278, προτείνεται, προκειμένου για τον καταλογισμό των δαπανών της πραγματογνωμοσύνης και της αμοιβής των πραγματογνωμόνων, αντί της παραπομπής στο άρθρο 314, να γίνεται παραπομπή στις διατάξεις των άρθρων 314 και 315, σε αρμονία με τα ισχύοντα στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 165), που παραπέμπει στο άρθρο 275, το οποίο περιέχει τις ρυθμίσεις και των δύο αυτών άρθρων (314 και 315). Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Οι δαπάνες της πραγματογνωμοσύνης και η αμοιβή των πραγματογνωμόνων, η οποία για όλους από κοινού δεν μπορεί να υπερβαίνει την, κατά τις κείμενες ειδικές διατάξεις, αμοιβή του ενός προσαυξημένη κατά 50%, καθορίζονται από το δικαστήριο που διέταξε την πραγματογνωμοσύνη με την οριστική του απόφαση. Ως προς τον καταλογισμό τους εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 314 και 315.».

- 6) Στην παράγραφο 3 του άρθρου 279, έχει τεθεί, εκ παραδρομής, το λανθασμένο «ο πραγματογνώμονες», αντί του ορθού «οι πραγματογνώμονες». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«3. Οι τεχνικοί σύμβουλοι βοηθούν τους διαδίκους με τις τεχνικές γνώσεις τους, μπορούν δε να παρευρίσκονται σε όλες τις διαδικαστικές πράξεις στις οποίες είναι δυνατόν να παρευρίσκονται και οι πραγματογνώμονες, να λαμβάνουν γνώση της δικογραφίας και να λαμβάνουν απλά αντίγραφα των αναγκαίων για την επιτέλεση του έργου τους εγγράφων.».

- 7) Στην παράγραφο 3 του άρθρου 283, προτείνεται, αντί της γενικής παραπομπής στο άρθρο 297, να γίνεται παραπομπή ειδικώς στην παράγραφο 5 του τελευταίου άρθρου, που αναφέρεται στον τρόπο κοινοποίησης των αποφάσεων του δικαστηρίου. Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«3. Η πράξη επιδίδεται στους μάρτυρες και στους διαδίκους σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 297 παράγραφος 5.».

- 8) Στον τίτλο και στις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 293, στο άρθρο 294 και στην παράγραφο 1 του άρθρου 295, που εντάσσονται στο Κεφάλαιο 45 υπό τον τίτλο «ΛΗΨΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ», κρίνεται σκόπιμο οι λέξεις «έκδοση» και «εκδίδεται» να αντικατασταθούν από τις λέξεις «λήψη» και «λαμβάνεται». Συναφώς, στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 293, πρέπει να απαλειφθεί το τεθέν «και έκδοσης». Ακόμη, στο άρθρο 294, προτείνεται να αντικατασταθεί το τεθέν «κατόπιν ορισμού

νέας δικασίμου και κοινοποίησης κλήσης προς συζήτηση» από το «σε νέα δικάσιμο, στην οποία καλούνται όλοι οι διάδικοι». Τέλος, στην παράγραφο 2 του άρθρου 295, πρέπει να προστεθεί ο σύνδεσμος «να» πριν από τη λέξη «παρίσταται».

Κατόπιν τούτων, ο τίτλος του άρθρου 293 και οι παράγραφοι 1, 2 και 3 αυτού πρέπει να αναδιατυπωθούν ως εξής:

«Άρθρο 293

Σύνθεση του δικαστηρίου για τη λήψη της απόφασης

«1. Η απόφαση λαμβάνεται από τους δικαστές που μετείχαν στη σύνθεση του δικαστηρίου κατά τη συζήτηση. Όταν η συζήτηση γίνεται ενώπιον μονομελούς δικαστηρίου, η απόφαση λαμβάνεται από τον δικαστή του δικαστηρίου αυτού.

2. Ανασυζήτηση της υπόθεσης γίνεται μόνο σε περίπτωση θανάτου ή αποχώρησης από την υπηρεσία του δικαστή που είχε μετάσχει στη συζήτηση της υπόθεσης ή άλλου σοβαρού λόγου. Ο δικαστής που είχε μετάσχει στη συζήτηση υπόθεσης υποχρεούται, και μετά την τυχόν επέλευση υπηρεσιακής του μεταβολής, να μετάσχει στη διαδικασία λήψης της απόφασης με τον βαθμό που έφερε κατά τη συζήτηση.

3. Αν κωλύεται ή αποχωρήσει από την υπηρεσία ή αποβιώσει κάποιο μέλος της Ολομέλειας, από τα παρασπάντα κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, εγκύρως λαμβάνεται η απόφαση από τα υπόλοιπα παρασπάντα κατά τη συζήτηση μέλη, εφόσον ο αριθμός αυτών είναι επαρκής για τη συγκρότηση της Ολομέλειας. Ο αριθμός των μελών πρέπει πάντοτε να διατηρείται περιττός. Αν τα μέλη σχηματίζουν άρτιο αριθμό, αποχωρεί ο

νεότερος Σύμβουλος και αν αυτός είναι εισηγητής στη δικάζόμενη υπόθεση, ο αμέσως αρχαιότερός του.».

Το άρθρο 294 προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Εκτός από την περίπτωση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του προηγούμενου άρθρου, αν μετά τη συζήτηση της υπόθεσης καταστεί αδύνατη, για οποιοδήποτε λόγο, η λήψη της απόφασης, η συζήτηση επαναλαμβάνεται σε νέα δικάσιμο, στην οποία καλούνται όλοι οι διάδικοι.».

Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 295 πρέπει να αναδιατυπωθούν ως εξής:

«1. Για τη λήψη της απόφασης από πολυμελή σχηματισμό γίνεται διάσκεψη και ψηφοφορία.

2. Κατά τις διασκέψεις μπορεί να παρίσταται και ο γραμματέας, αν τούτο κρίνεται αναγκαίο από τον πρόεδρο.».

- 9) Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 296, που αναφέρεται σε παραπομπή της υπόθεσης στην επταμελή σύνθεση, προτείνεται να καθιερωθεί η σχετική δυνατότητα του δικαστηρίου ως δυνητική, όπως προβλέπεται στα υπόλοιπα δύο εδάφια του ίδιου άρθρου. Κατόπιν τούτου, το άρθρο 296 πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Αν κατά τη διάσκεψη Τμήματος διαπιστωθεί ότι αυτό φέρεται να λάβει απόφαση που είναι αντίθετη σε πρόσφατη προηγούμενη απόφασή του σχετικά με την ισχύ ή την έννοια διάταξης νόμου που εφαρμόζεται κυρίως σε υποθέσεις υπαγόμενες στην αρμοδιότητα του Τμήματος αυτού, τότε η υπόθεση μπορεί να παραπέμπεται για να εκδικασθεί σε νέα

δικάσιμο κατά την οποία το Τμήμα συγκροτείται από τους τέσσερις αρχαιότερους Συμβούλους και τους δύο αρχαιότερους Παρέδρους που υπηρετούν σε αυτό. Η υπόθεση μπορεί να παραπεμφθεί στην επταμελή σύνθεση και λόγω της σπουδαιότητας που εμφανίζει, ιδίως όταν κατά την εκδίκασή της εξετάζεται για πρώτη φορά η έννοια ή το κύρος κρίσιμης διάταξης. Το Τμήμα με πενταμελή ή επταμελή σύνθεση μπορεί σε κάθε περίπτωση να παραπέμψει την υπόθεση στην Ολομέλεια.».

- 10) Στο άρθρο 298, που αναφέρεται στο περιεχόμενο της απόφασης, πρέπει να προστεθούν ορισμένα επιπλέον στοιχεία αυτής, ενόψει και του αντίστοιχου άρθρου 190 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Κατόπιν τούτου, το εν λόγω άρθρο προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Η απόφαση πρέπει να αναφέρει:

(α) τον αύξοντα αριθμό και το έτος δημοσίευσής της, το δικαστήριο που την εξέδωσε, τη σύνθεση του δικαστηρίου και, αν πρόκειται για πολυμελείς δικαστικούς σχηματισμούς, το όνομα του εισηγητή δικαστή, το όνομα του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας, καθώς και το όνομα του γραμματέα, τον χρόνο και τον τόπο της συζήτησης και ότι αυτή έγινε σε δημόσια συνεδρίαση και το είδος του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου που έχει ασκηθεί,

(β) το ονοματεπώνυμο, το πατρώνυμο και την κατοικία των διαδίκων, των νομίμων αντιπροσώπων και των πληρεξουσίων αυτών και αν διάδικοι είναι νομικά πρόσωπα την επωνυμία τους και τη διεύθυνση της έδρας τους, με αναφορά για το αν παραστάθηκαν,

(γ) σύντομη περίληψη του αντικειμένου της δίκης, με αναφορά στα αιτήματα των διαδίκων, την πορεία της υπόθεσης, καθώς και την πληρωμή των τελών, του παραβόλου και του δικαστικού ενσήμου, όπου απαιτούνται,

(δ) μνεία του περιεχομένου της γνώμης του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας,

(ε) το αιτιολογικό της απόφασης, στο οποίο καταχωρίζεται και η γνώμη της μειοψηφίας,

(στ) το διατακτικό της απόφασης για την εν όλω ή εν μέρει παραδοχή ή απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου και των επί μέρους αιτημάτων των διαδίκων, καθώς και για την τύχη του παραβόλου και την επιδίκαση της δικαστικής δαπάνης, όπου προβλέπονται, και

(ζ) μνεία της ημερομηνίας δημοσίευσης της απόφασης.».

11) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 303, προτείνεται ο όρος «δικονομικό ζήτημα» να προηγηθεί του όρου «ουσιαστικό ζήτημα». Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«2. Το δεδικασμένο εκτείνεται στο δικονομικό και ουσιαστικό ζήτημα που κρίθηκε, η εξέταση του οποίου υπάγεται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον τούτο τελεί σε άμεση και αναγκαία συνάρτηση προς το συμπέρασμα που έγινε δεκτό. Δεδικασμένο δημιουργείται, επίσης, και όταν το κατά την προηγούμενη περίοδο ζήτημα κρίθηκε παρεμπιπτόντως, αν το δικαστήριο είχε δικαιοδοσία να το κρίνει, και εφόσον η απόφασή του γι' αυτό ήταν αναγκαία προκειμένου τούτο να αποφανθεί για το κύριο ζήτημα.».

12) Στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 307, πρέπει να απαλειφθεί το τεθέν εκ παραδρομής «της παραγράφου 1», καθόσον το άρθρο 306, στο οποίο γίνεται παραπομπή, δεν έχει παραγράφους. Κατόπιν τούτου, οι εν λόγω παράγραφοι προτείνεται να αναδιατυπωθούν ως εξής:

«1. Η κατάργηση διαπιστώνεται με απόφαση του δικαστηρίου, κατόπιν γνώμης του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας. Στις περιπτώσεις β' και ε' του προηγούμενου άρθρου, η απόφαση μπορεί να ληφθεί στην έδρα, διατυπώνεται δε συνοπτικά στα πρακτικά της συζήτησης και δημοσιεύεται στην ίδια συνεδρίαση. Αν η έγγραφη δήλωση παραίτησης ή το έγγραφο συμβιβασμού κατατεθεί στη γραμματεία του δικαστηρίου πριν να οριστεί δικάσιμος, ο πρόεδρος του δικαστηρίου, με πράξη του, κάνει δεκτή την παραίτηση ή το συμβιβασμό. Μπορεί πάντως, αν αμφιβάλλει, να εισαγάγει την υπόθεση στο ακροατήριο.

2. Σε περίπτωση που παύσει η ισχύς της προσβαλλόμενης πράξης, σύμφωνα με την περίπτωση στ' του προηγούμενου άρθρου, ο διάδικος που άσκησε το ένδικο βοήθημα μπορεί να ζητήσει τη συνέχιση της δίκης, εφόσον επικαλείται ιδιαίτερο έννομο συμφέρον.».

13) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 309, που αναφέρεται στο ύψος των παραβόλων, προτείνονται οι εξής αλλαγές: ι) να διευκρινιστεί η περίπτωση (α), ώστε να είναι σαφές ότι οι εφέσεις κατά καταλογιστικών πράξεων σε βάρος μισθωτών ή συνταξιούχων που σχετίζονται με τις αποδοχές ή τις συντάξεις αυτών, θα υπόκεινται στο παράβολο των πενήντα (50) ευρώ και ιι) στην περίπτωση (γ), το παράβολο της

αναίρεσης να καθορισθεί στο ποσό των εκατόν πενήντα (150) ευρώ στις διαφορές της περίπτωσης (α), καθώς και στις εν γένει συνταξιοδοτικές διαφορές, και στο ποσό των τριακοσίων πενήντα (350) ευρώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις. Κατόπιν αυτών, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«1. Το παράβολο ορίζεται για:

(α) τις εφέσεις στις συνταξιοδοτικές διαφορές και τις εφέσεις κατά καταλογιστικών πράξεων σε βάρος μισθωτών ή συνταξιούχων που σχετίζονται με τις αποδοχές ή τις συντάξεις αυτών σε πενήντα (50) ευρώ,

(β) τις εφέσεις κατά καταλογιστικών πράξεων και τις εφέσεις σε χρηματικού αντικειμένου διαφορές σε ποσοστό ένα τοις εκατό (1%) του αμφισβητούμενου ποσού, χωρίς τις τυχόν προσαυξήσεις,

(γ) τις αιτήσεις αναίρεσης στις διαφορές που αναφέρονται ανωτέρω υπό (α) και στις εν γένει συνταξιοδοτικές διαφορές σε εκατόν πενήντα (150) ευρώ, ενώ στις λοιπές περιπτώσεις σε τριακόσια πενήντα (350) ευρώ,

(δ) τις αιτήσεις παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, τις ανακοπές ερημοδικίας, τις τριτανακοπές, τις αιτήσεις διόρθωσης ή ερμηνείας, τις αιτήσεις αναθεώρησης και τις αιτήσεις επανάληψης της διαδικασίας σε είκοσι πέντε (25) ευρώ,

(ε) τις αιτήσεις για δίκαιη ικανοποίηση σε εκατό (100) ευρώ,

(στ) τις ανακοπές κατά της εκτέλεσης σε εκατό (100) ευρώ,

(ζ) τις αιτήσεις ανάκλησης κατά των πράξεων των Κλιμακίων Προσυμβατικού Ελέγχου ή των πράξεων επί του προσυμβατικού ελέγχου των Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε εκατό (100) ευρώ και

(η) τις αιτήσεις αναθεώρησης κατά των αποφάσεων που εκδίδονται επί των αιτήσεων ανάκλησης του προηγούμενου εδαφίου σε εκατόν πενήντα (150) ευρώ.».

14) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 317 προτείνεται να αναδιατυπωθεί ως ακολούθως:

«3. Για τη χορήγηση του ευεργετήματος συνεκτιμάται αν το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα του αιτούντος υπερβαίνει τα δύο τρίτα των κατώτατων ετήσιων ατομικών αποδοχών, όπως εκάστοτε έχουν καθορισθεί. ...».

15) Στον τίτλο του άρθρου 334, προτείνεται να απαλειφθεί το λανθασμένο «και αναρίθμηση των λοιπών», καθώς στο κείμενο που ακολουθεί δεν περιέχεται αναρίθμηση διατάξεων. Επίσης, στον τίτλο και στο κείμενο του ίδιου άρθρου πρέπει να τεθεί το ορθό έτος έκδοσης του π. δ/τος 1225, ήτοι το έτος 1981, αντί του εκεί αναφερόμενου έτους 1980. Κατόπιν τούτου, το εν λόγω άρθρο πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«Άρθρο 334

Κατάργηση ορισμένων διατάξεων του π. δ/τος 1225/1981

Από την έναρξη ισχύος της Κωδικοποίησης καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 1 έως και 123 του π. δ/τος 1225/1981 (Α' 304).».

16) Στην παράγραφο 2 του άρθρου 341, αντί «κατά ην ημεροχρονολογία» και «τα ίδιες», που έχουν τεθεί εκ παραδρομής, να τεθούν τα ορθά «κατά την

ημερομηνία» και «τις ίδιες», αντίστοιχα. Κατόπιν τούτου, η εν λόγω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«2. Οι ενστάσεις της προηγούμενης παραγράφου λογίζονται ως εφέσεις και εκδικάζονται από το αρμόδιο Τμήμα με τις ίδιες προϋποθέσεις παραδεκτού που ίσχυαν κατά την ημερομηνία κατάθεσής τους. Μέχρι την πρώτη συζήτησή τους στο ακροατήριο, οι εκκαλούντες μπορούν να συμπληρώσουν ελλείψεις του δικογράφου και ιδίως την υπογραφή του δικογράφου από πληρεξούσιο δικηγόρο και την καταβολή του προσήκοντος παραβόλου.».

Με την επιφύλαξη των ανωτέρω, δεν υπάρχουν παρατηρήσεις επί των λοιπών άρθρων των Κεφαλαίων 41 έως και 52, καθώς και επί του Τίτλου II (Κεφάλαια 53 έως και 56) του σχεδίου νόμου.

Η Ολομέλεια, μετά από διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών της, δέχθηκε ομόφωνα την εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κρέπη, με εξαίρεση τις αναφερόμενες στα άρθρα 301 και 303 παρ. 2 του σχεδίου νόμου, ως προς τα οποία η εισήγηση έγινε δεκτή κατά πλειοψηφία.

Επί του άρθρου 301 του σχεδίου, η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, οι Αντιπρόεδροι Μαρία Βλαχάκη, Αγγελική Μαυρουδή και Μαρία Αθανασοπούλου και οι Σύμβουλοι Βασιλική Ανδρεοπούλου, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Ασημίνα Σακελλαρίου και Ευαγγελία Σεραφή διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Ο αποκλεισμός, με δικαστική απόφαση, της δυνατότητας οποιουδήποτε προσώπου να επιδιώξει δικαστικά την ικανοποίηση των απαιτήσεών του που απορρέουν από την εφαρμογή αντισυνταγματικού

νόμου, αντίκειται τόσο στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών σύμφωνα με την οποία τέτοιοι κανόνες επιτρέπεται να θεσπίζονται μόνον από τα όργανα της νομοθετικής εξουσίας - ή, κατόπιν ειδικής εξουσιοδότησης νόμου, - και όχι από τα δικαστήρια, των οποίων το έργο, κατά το άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος, συνίσταται στην επίλυση διαφορών μεταξύ συγκεκριμένων κάθε φορά προσώπων, με την έκδοση απόφασης που ισχύει μεταξύ των υποκειμένων της δίκης. Ως μόνη δε περίπτωση δικαστικής απόφασης που επάγεται αποτελέσματα έναντι πάντων, το Σύνταγμα, με το άρθρο 100 παρ. 1 και 4, αναγνωρίζει την αρμοδιότητα του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου να κηρύσσει διάταξη νόμου ανίσχυρη, ως αντισυνταγματική, περίπτωση που είναι συγχρόνως και η μόνη κατά την οποία κάμπτεται ο γενικά καθιερούμενος, με τα άρθρα 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 του Συντάγματος, διάχυτος και παρεμπίπτων έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων. Περαιτέρω, ο εκ προοιμίου αποκλεισμός της δυνατότητας ολόκληρων κατηγοριών προσώπων να επιδιώξουν και να επιτύχουν διά των δικαστηρίων την ικανοποίηση των περιουσιακών αξιώσεών τους - πολύ περισσότερο όταν αυτές ερείδονται στην παράβαση του Συντάγματος - δεν συνιστά απλό περιορισμό, αλλά πλήρη στέρηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, ευθέως αντίθετη προς τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 της ΕΣΔΑ και 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.

Περαιτέρω, επί του άρθρου 303 παρ. 2, η Πρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, διατύπωσε τη γνώμη ότι το ουσιαστικό ζήτημα πρέπει να προταχθεί του δικονομικού, όπως ήδη αναγράφεται στο σχέδιο, πλην το συνδετικό «και» να αντικατασταθεί από το διαζευκτικό «ή», η δε παράγραφος να αναδιατυπωθεί ως εξής:

«2. Το δεδουλευμένο εκτείνεται στο ουσιαστικό ή δικονομικό ζήτημα που κρίθηκε, ...».

Μετά το τέλος της συνεδρίασης συντάχθηκε το παρόν πρακτικό, το οποίο, αφού θεωρήθηκε και εγκρίθηκε από την Πρόεδρο, υπογράφεται από την ίδια και τη Γραμματέα.

Ως παράρτημα του πρακτικού επισυνάπτεται το σχέδιο νόμου που υποβλήθηκε προς επεξεργασία από την Ολομέλεια, με τις κατ' άρθρο υιοθετηθείσες βελτιώσεις.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

**Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας**

Ελένη Αυγουστόγλου